

MIKROELEKTRONIKA, VIEEAB00

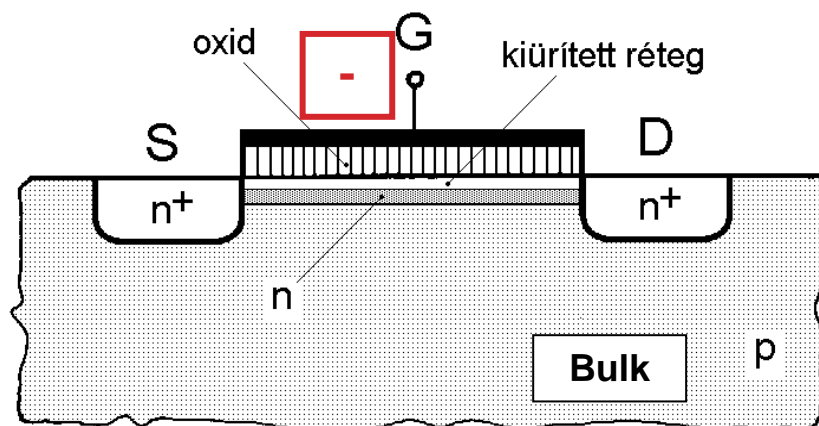
Térvezérelt tranzisztorok II.

MOS-FET tranzisztorok

MOS-FET tranzisztorok

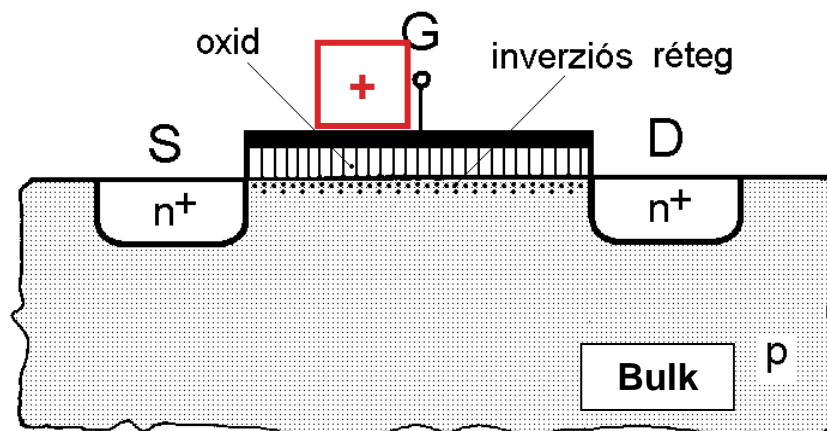
Térvezérelt tranzisztorok 2

- MOSFET: **M**etal-**O**xide-**S**emiconductor **FET**

Első alaptípus: **kiürítéses**
(depletion mode)

Legfontosabb paraméter:
 U_0 elzáródási feszültség

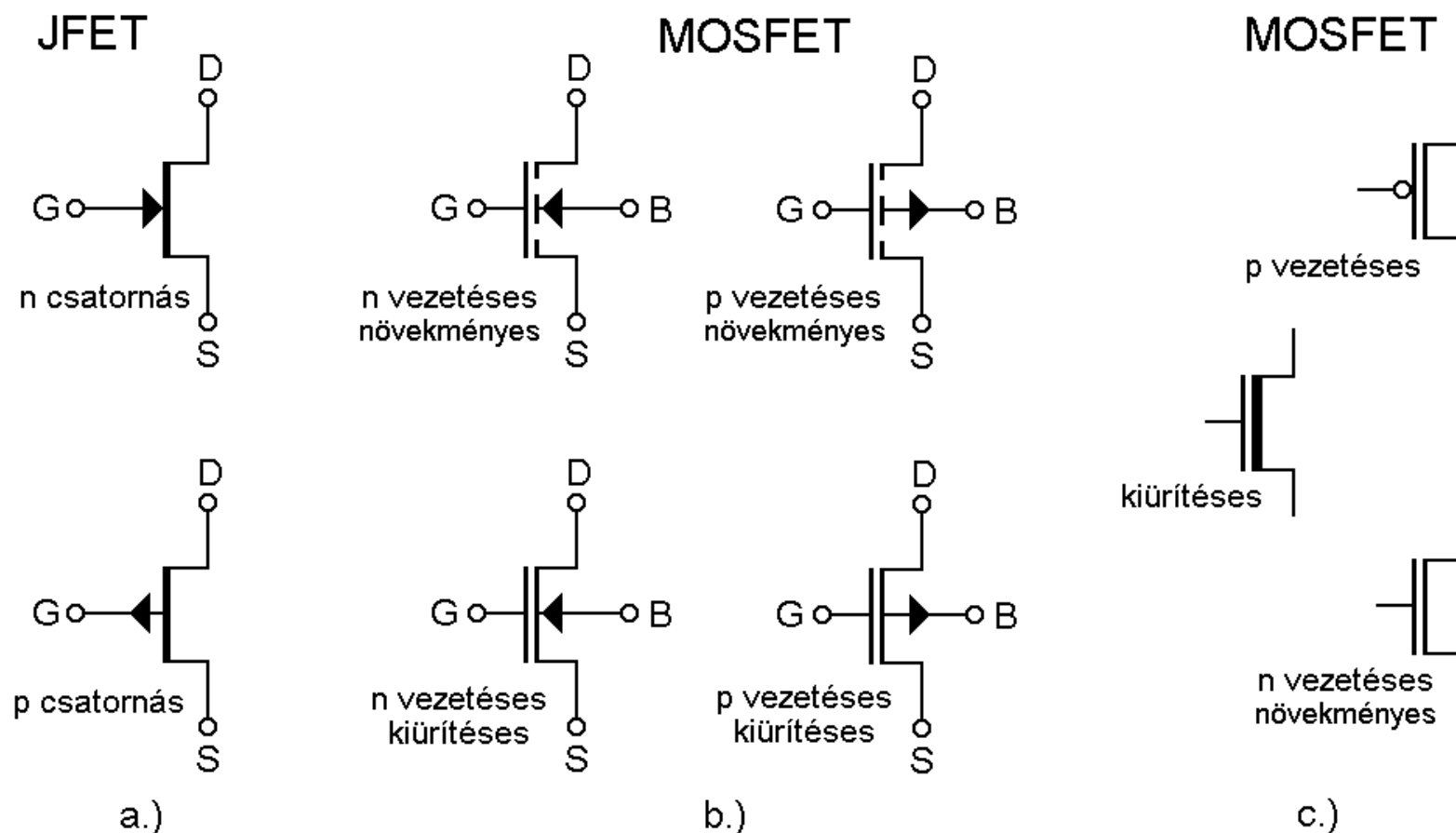
Második alaptípus: **növekményes**
(enhancement mode)

Legfontosabb paraméter:
 V_T küszöbfeszültség
(threshold voltage)

Ezt használjuk a leggyakrabban

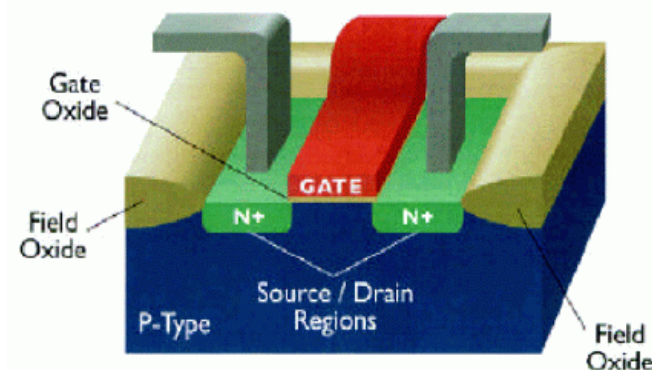
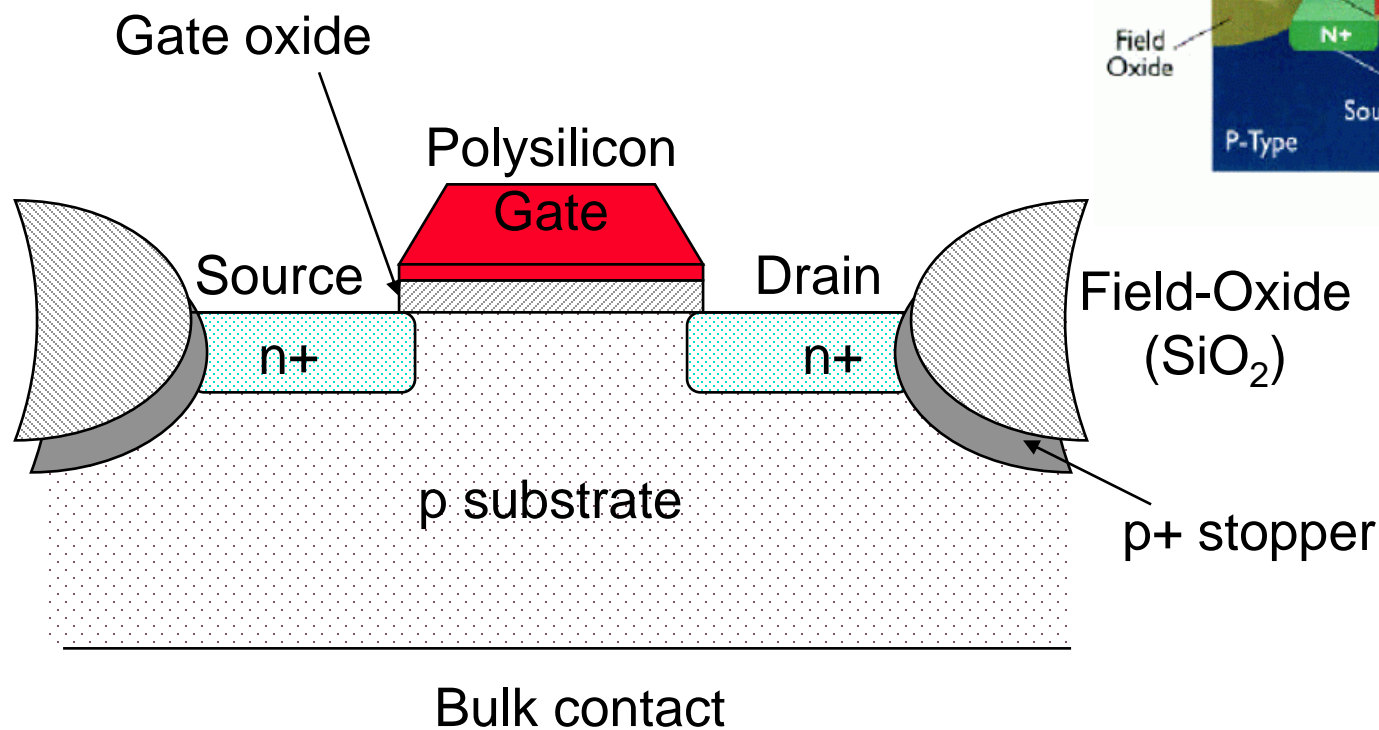
Térvezérelt tranzisztorok 3

■ Jelölések:

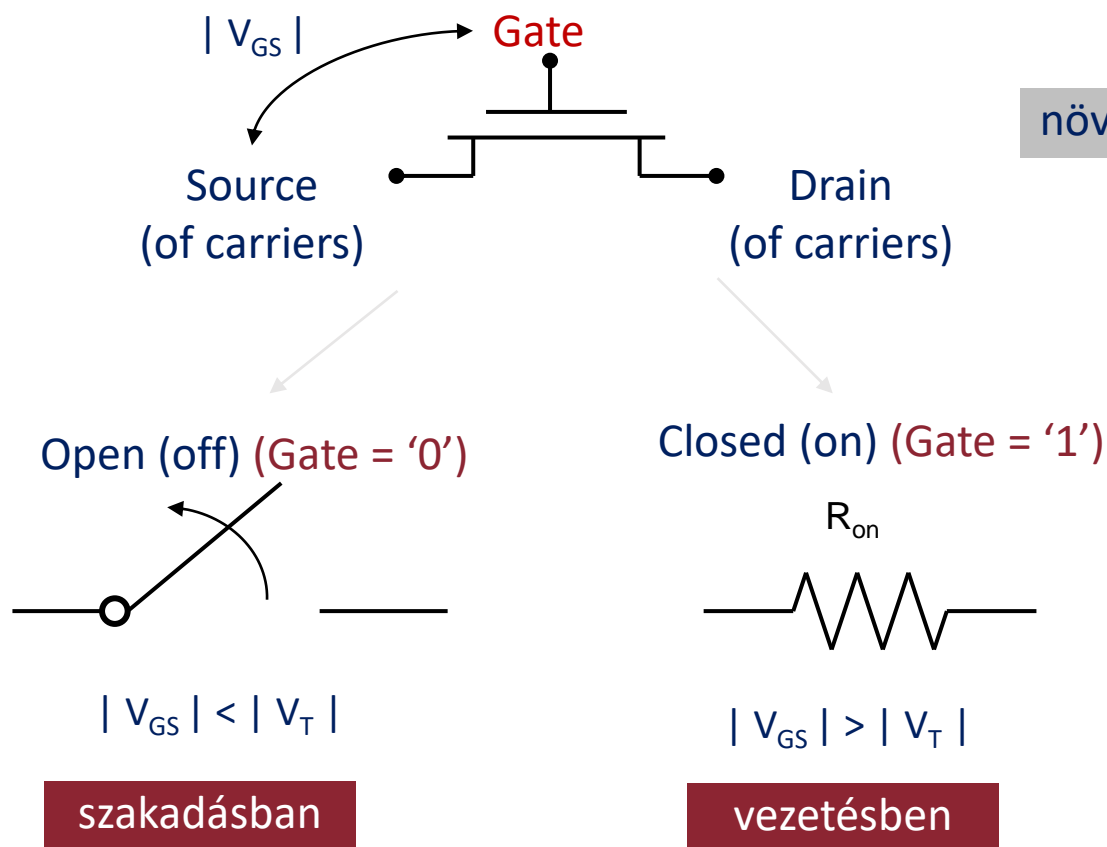
MOSFET-ek

- Növekményes MOSFET „realisztikusabb” keresztmetszeti rajza:

MOSFET-ek működése

- A működés legegyszerűbb (logikai) modellje (logikai kapcsolások):
  - nem vezet (off) / vezet (on)

MOSFET-ek működése

- n-csatornás eszköz:
  - elektronok vezetnek
- p-csatornás eszköz:
  - lyukak vezetnek
  - működés elve u.a., mint az n-csatornás eszközök esetében; előjel váltás
- **Normally OFF device:** 0 vezérlőfeszültség esetén "szakadásban" (növekményes tranzisztor)
- **Normally ON device:** 0 vezérlőfeszültség esetén "vezetésben" (kiürítéses tranzisztor)

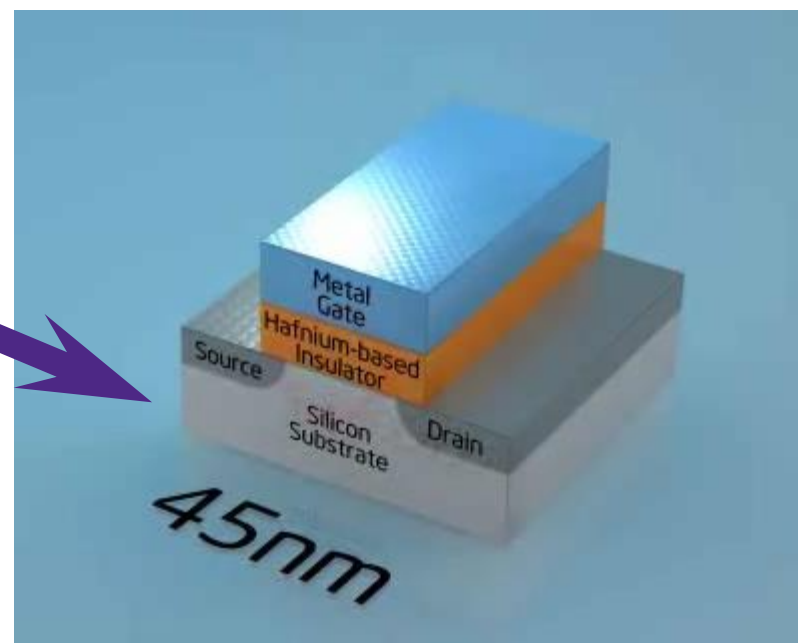
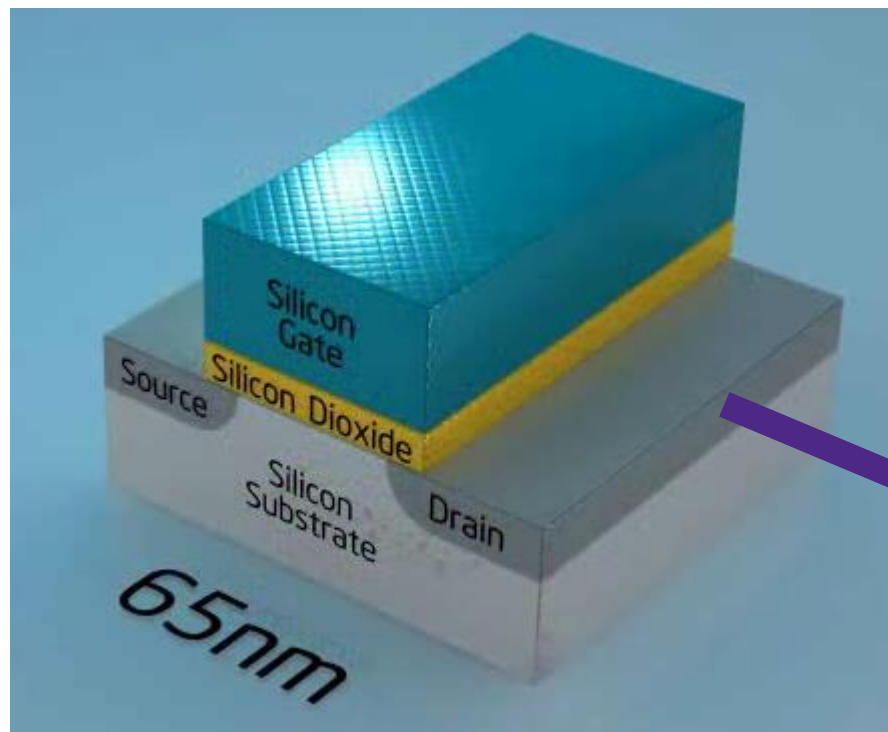
MOSFET típusok áttekintése

Type	Circuit Symbol	Cross Section	Output Characteristics	Transfer Characteristics
n-Channel Enhancement (Normally Off)				
n-Channel Depletion (Normally On)				
p-Channel Enhancement (Normally Off)				
p-Channel Depletion (Normally On)				

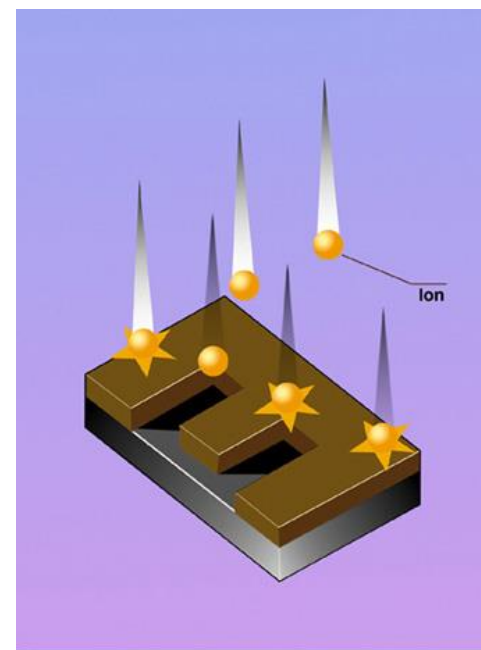
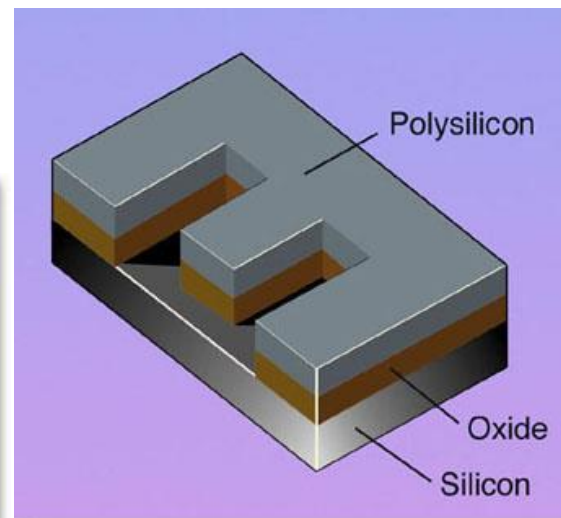
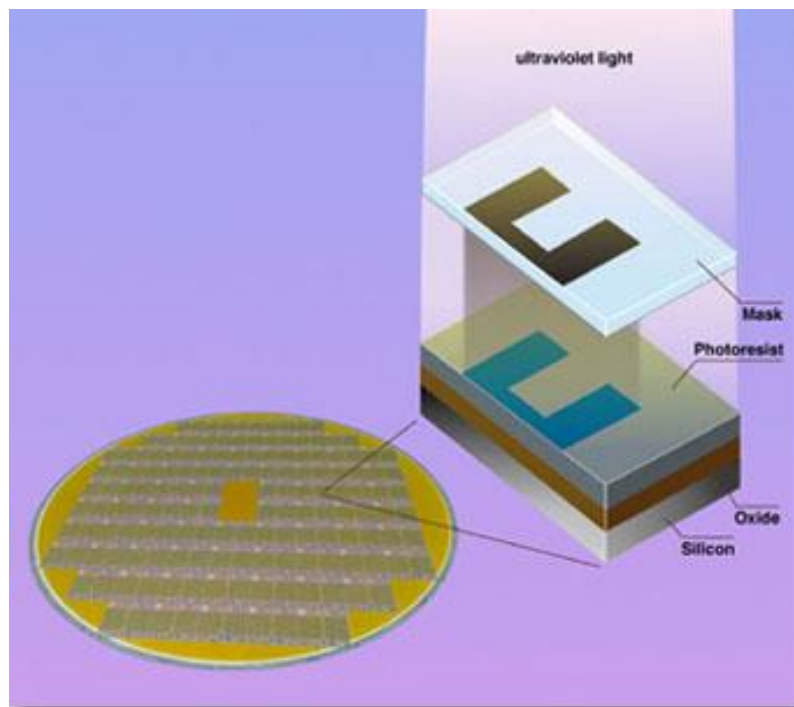
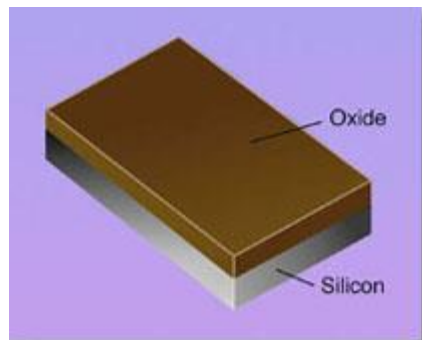
MOSFET tranzisztorok folyamatos fejlődése

- 2007/2008, Intel

Modernebb megvalósításokkal MSc-n foglalkozunk!

Hogyan készül?

Fotolitográfia a kulcskérdés!

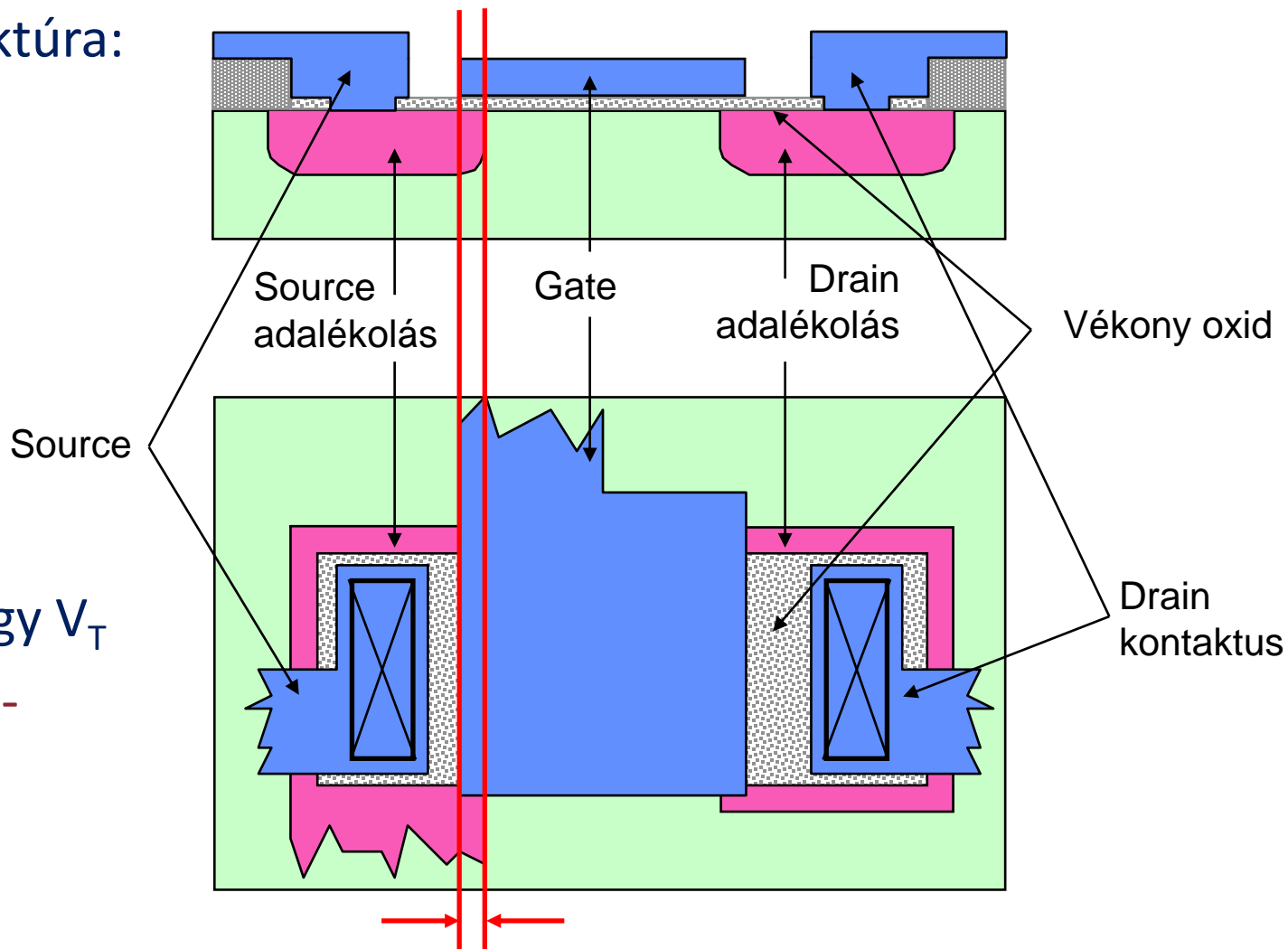
Fém gate-es MOS tranzisztor

A mélységi struktúra:

Layout rajzolat:

Gondok:

- fém gate – nagy V_T
- pontos maszk-illesztés kell !

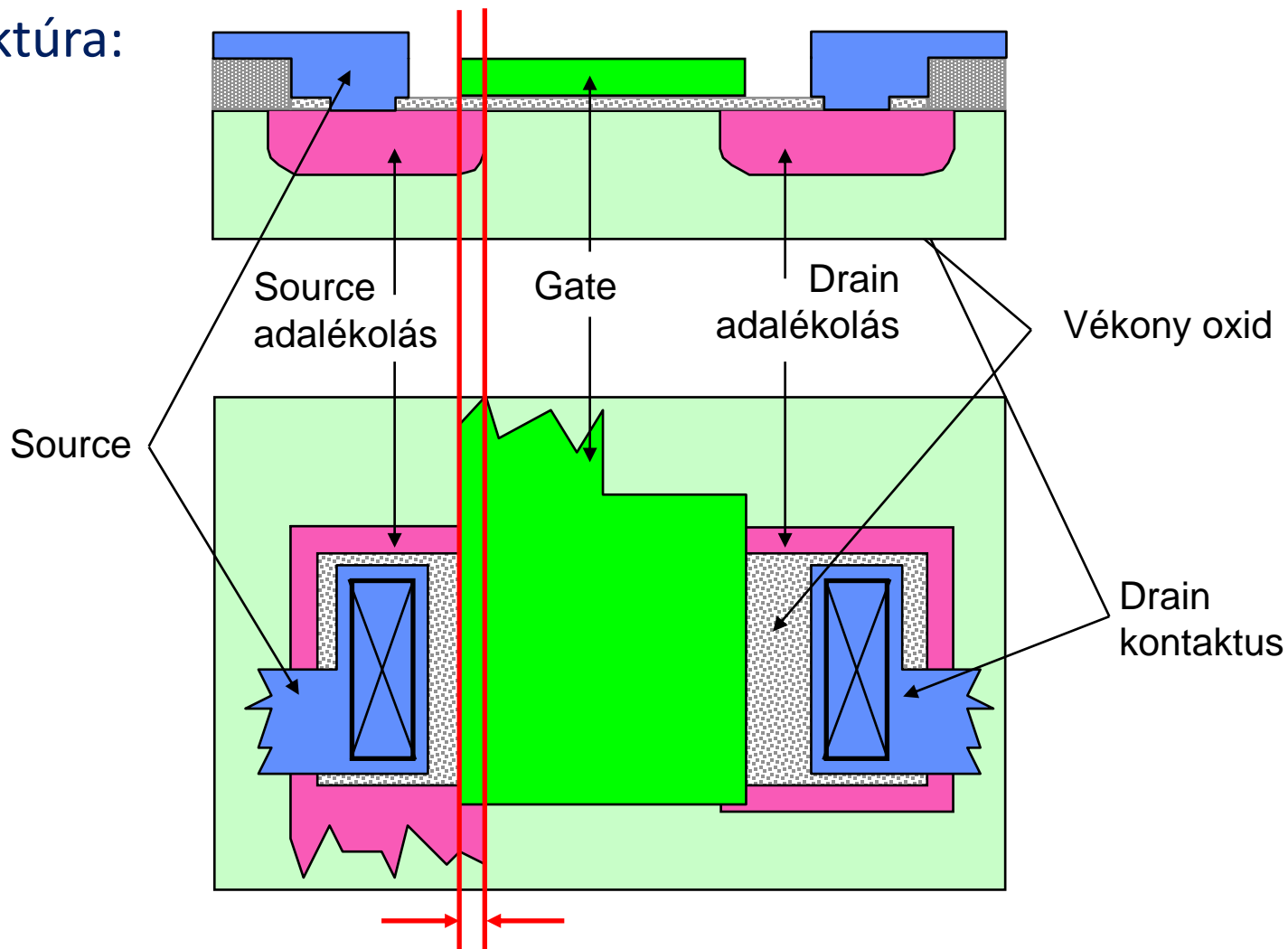
Poli-Si gate-es MOS tranzisztor

A mélységi struktúra:

Layout rajzolat:

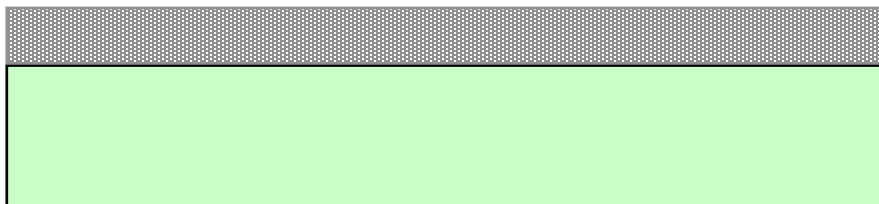
Előnyei

- kisebb V_T
- önillesztés

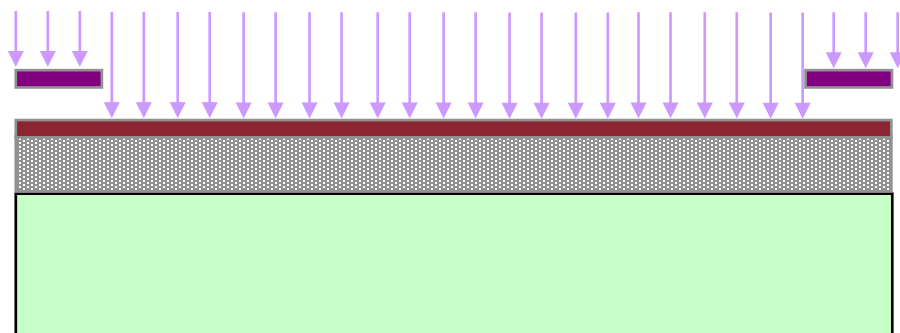
A poli-Si gate-es nMOS technológia

- Kiindulás: p típusú szubsztrát (Si szelet)
  - tisztítás,
  - majd vastag SiO_2 (*field oxide*) növesztése

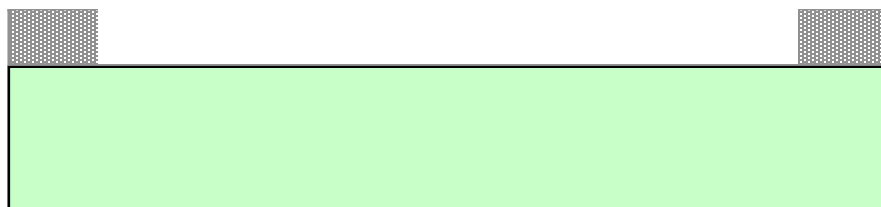

A poli-Si gate-es nMOS technológia

- Aktív zóna kialakítása fotolitográfiával
  - fotoreziszt felvitele,
    - exponálás UV fénnel maszkon keresztül,
    - előhívás, exponált reziszt eltávolítása
    - SiO_2 kémiai marása, fotoreziszt maradékának eltávolítása

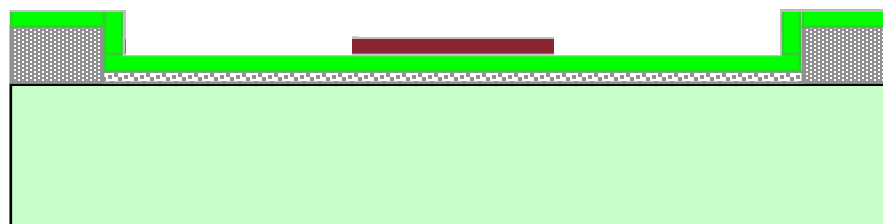
M1: aktív zóna

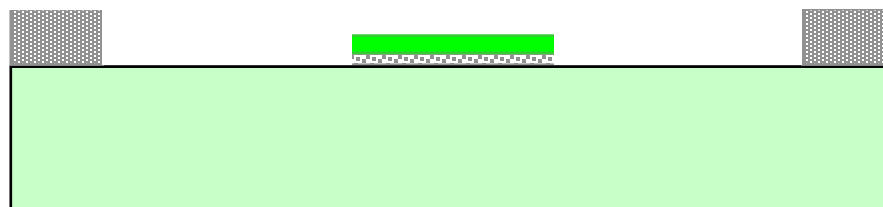
A poli-Si gate-es nMOS technológia

▪ Gate kialakítása:

- vékony oxid növesztése
- poli-Si leválasztása
- poli-Si mintázat kialakítása fotolitográfiával (reziszt, exponálás, előhívás)
- poli-Si marása, exponált reziszt eltávolítása, vékony oxid marása

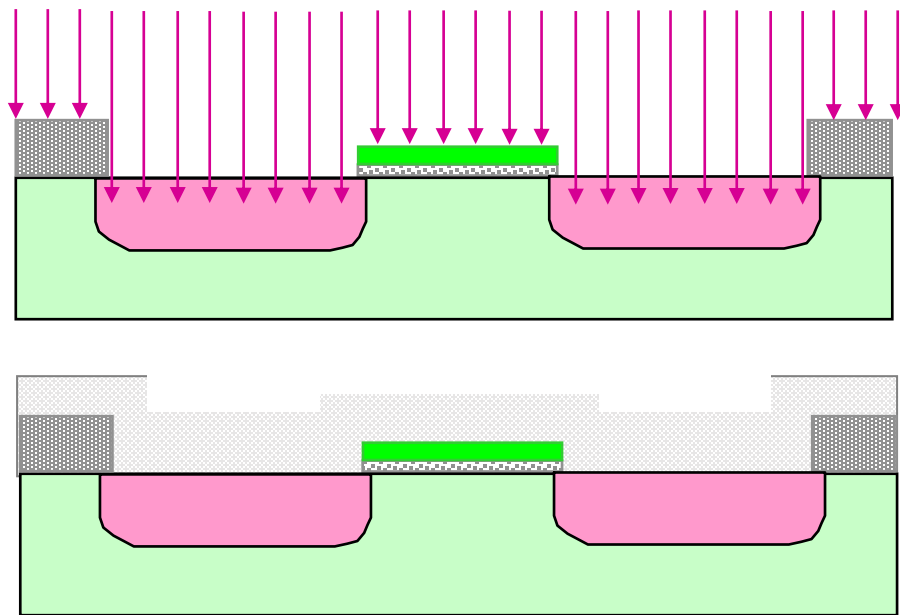

M2: poli-Si mintázat

A poli-Si gate-es nMOS technológia

- S/D adalékolás (implantáció)
  - az oxid (vastag) és a gate maszkolja az adalékolást
  - megvalósul a gate önillesztése
- Foszfor-szilikát üveg (PSG) leválasztása: passziválás

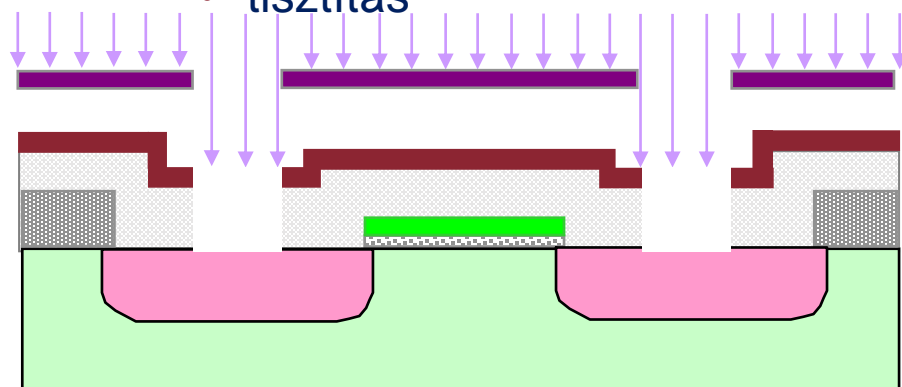

A poli-Si gate-es nMOS technológia

▪ Kontaktusablakok nyitása

- fotolitográfia (reziszt, mintázat fényképezése, előhívás)
- marás (mintázat átvitele)
- tisztítás

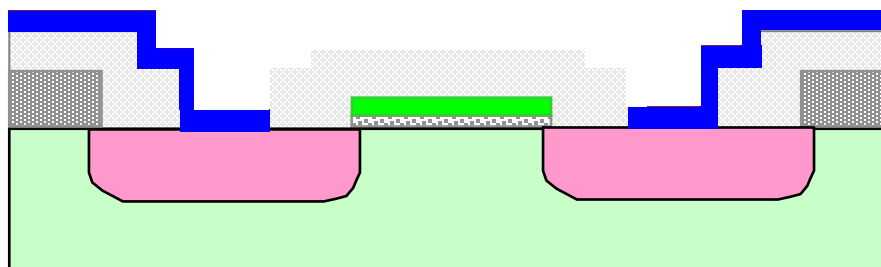

M3: kontaktus-mintázat

A poli-Si gate-es nMOS technológia

▪ Fémezés kialakítás

- Al leválasztása
- fotolitográfia, marás, tisztítás

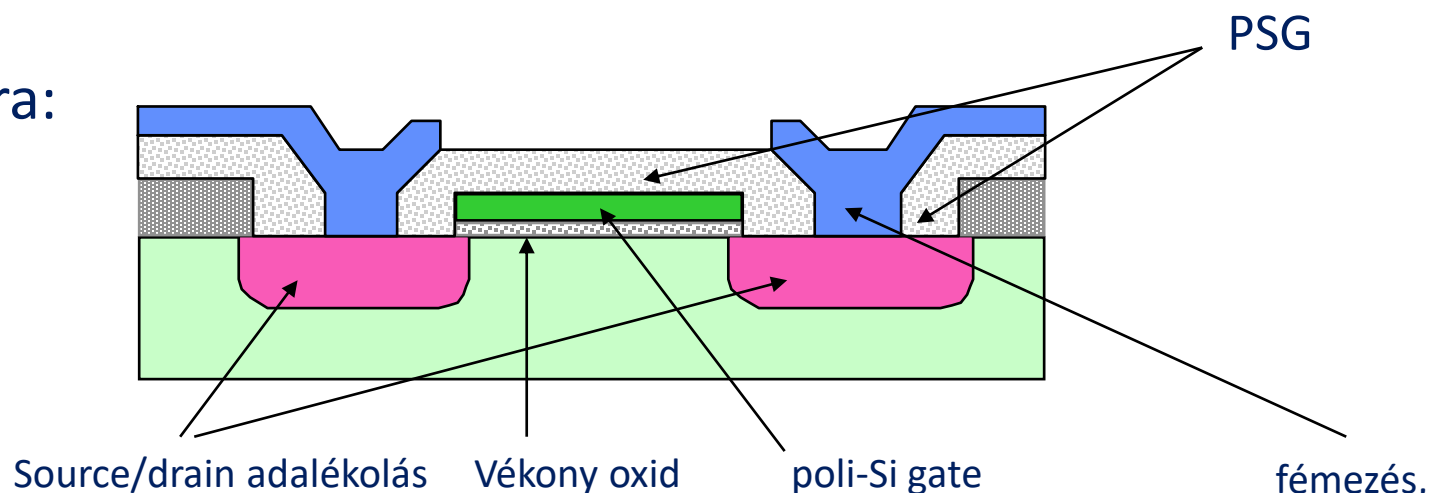

M4: fémezés-mintázat

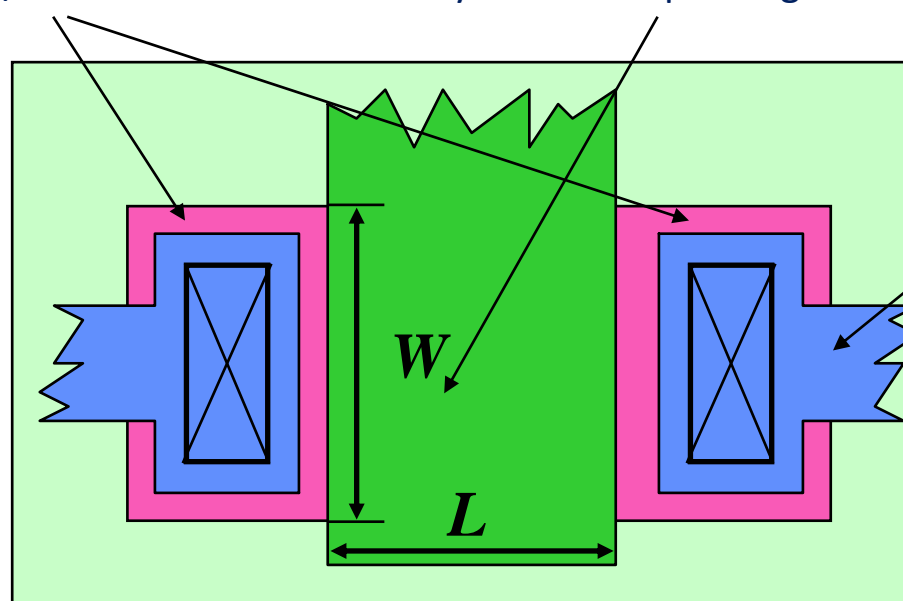
- ▶ A technológia receptje kötött, a mélységi struktúrát egyértelműen meghatározzák az egymást követő maszkok
- ▶ Elegendő a maszkon kialakítandó alakzatokat megadni
  - az egymást követő **maszkokon kialakítandó rajzolatok együttesét layout-nak nevezzük**

Poli-Si gate-es tranzisztor

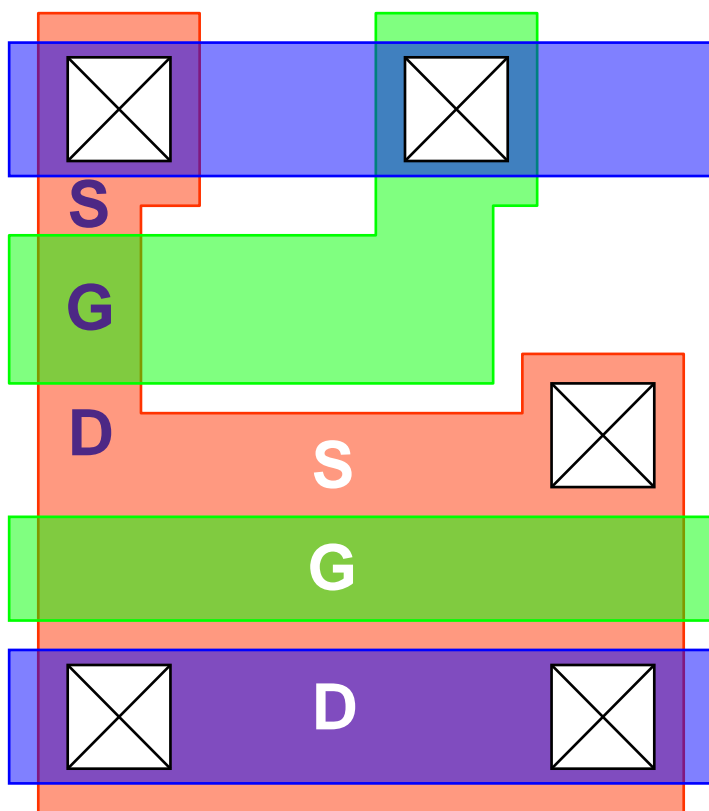
Struktúra:

Layout:

Egy kiürítéses inverter layout rajza

- Layout = az egymást követő maszkokon kialakítandó 2D-s alakzatok együttese
- Minden egyes maszkhoz színkódot rendelünk:
  - aktív terület: **piros**
  - poli-Si: **zöld**
  - kontaktusok: **fekete**
  - fémezés: **kék**
- Maszk == layout sík (réteg)

Inverter működés: lásd később

Hol van tranzisztor? Adalékolt régiók között csatorna van

CHANNEL = **ACTIVE** AND **POLY**

Egy önillesztő poli-Si gate-es MOS technológia

1) Ablaknyitás az aktív területnek

- Fotolitográfia, oxidmarás

1. Maszk

2) Vékony oxid növesztése

3) Bújtatott kontaktusok kialakítása

A következőkben leválasztandó poli-Si réteg a hordozóval érintkezik. Adalékolás után az aktív réteggel kontaktusba kerül.

2. Maszk

3) Poli-Si leválasztás

4) Poli-Si mintázat kialakítása

3. Maszk

5) Ablaknyitás a vékony oxidon át

Egy önillesztő poli-Si gate-es MOS technológia

6) n+ adalékolás:

Source és drain valamint diffúziós vezetékek kialakítása.

Bújtatott kontaktusnál a poli-Si-ot a diffúziós réteghez köti.

7) Foszfor-szilikát üveg (PSG) szigetelő réteg leválasztása

8) Kontaktus ablakok nyitása a PSG-n

4. Maszk

9) Fémezés felvitele

10) Fémezés mintázat kialakítása

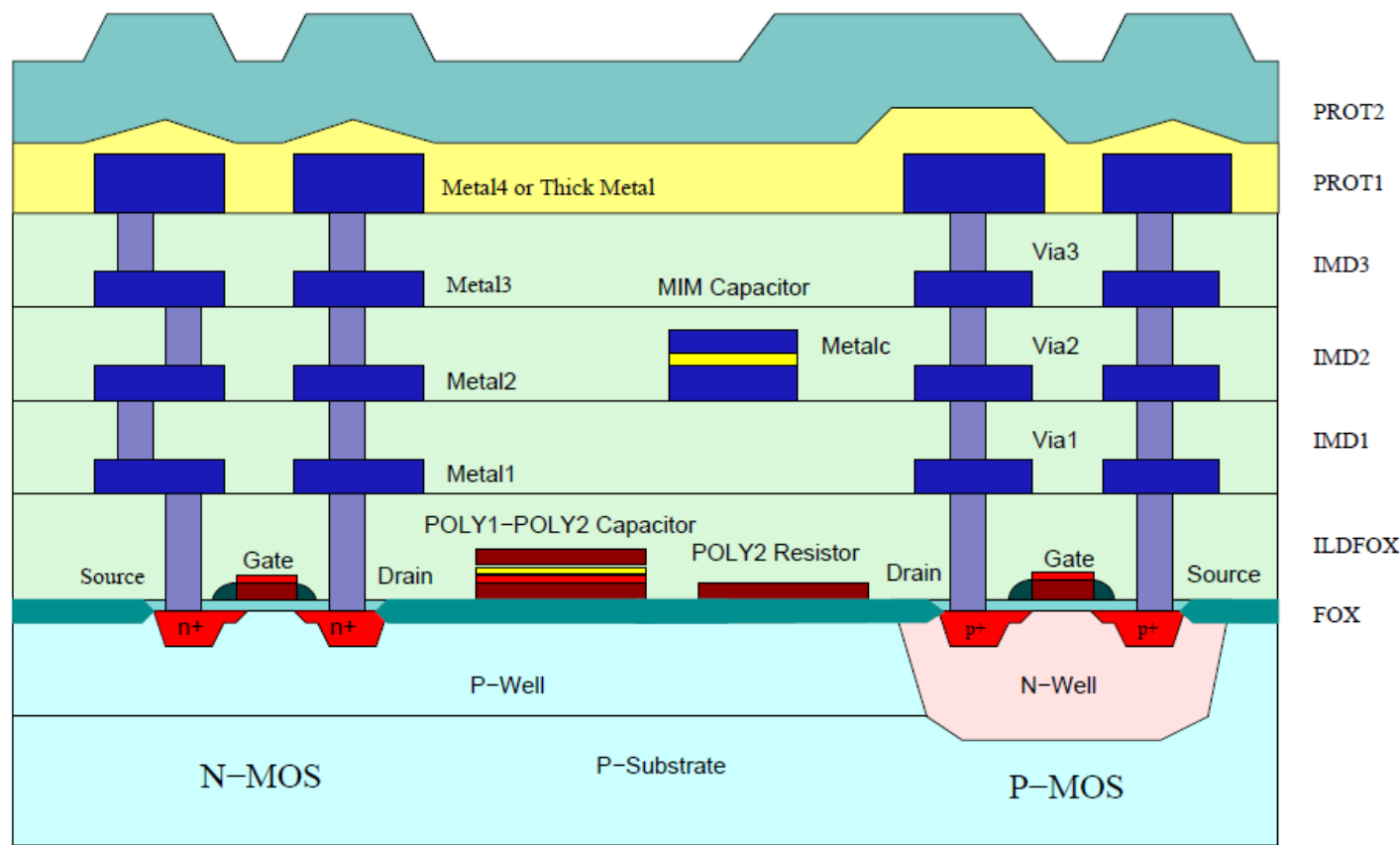
5. Maszk

AMS 0.35 μm CMOS technológia

- A pontos **process steps**, **layer-ek/maszkok listája**, a **keresztmetszeti kép**, stb. szigorúan **bizalmasan** kezelendő! Nagyon ritkán érhető el nyilvánosan!

**Confidential
information**

PDK

Libor Rufer, „Fabless Approach to the Fabrication of Electroacoustic Micro-transducers”, CFA 2016 / VISHNO, April 2016

AMS 0.35 μm CMOS technológia

- Maszkok száma az igényelt kiegészítőktől is függ
  - Alap: p^- hordozó, 1 polySi, 3 fémréteg, $3.3\text{V } V_{DD}$
  - Kiegészítő lehetőségek: polySi-polySi C, $5\text{V } V_{DD}$ mid-oxid, nagy ellenállású polySi, 4. fémréteg, fém-fém precíziós kapacitás, alacsonyabb V_{th} , stb.

Process name	No. of reticles	Core module	PIP capacitor module	5V gate module	high resistive poly module	low TC poly module	Metal 4 module	Thick metal module	MIM capacitor module	Low VT module
C35A3B0	13	x								
C35B3C0	14	x	x							
C35B3C1	17	x	x	x						
C35B3C3	18	x	x	x	x					
C35B3L3	20	x	x	x	x					x
C35B4C0	16	x	x				x			
C35B4C3	20	x	x	x	x		x			
C35B4T1	20	x	x	x				x		
C35B4M3	22	x	x	x	x			x	x	
C35B4M6	18	x	x		x		x		x	
C35B4Z1	20	x	x	x		x	x			

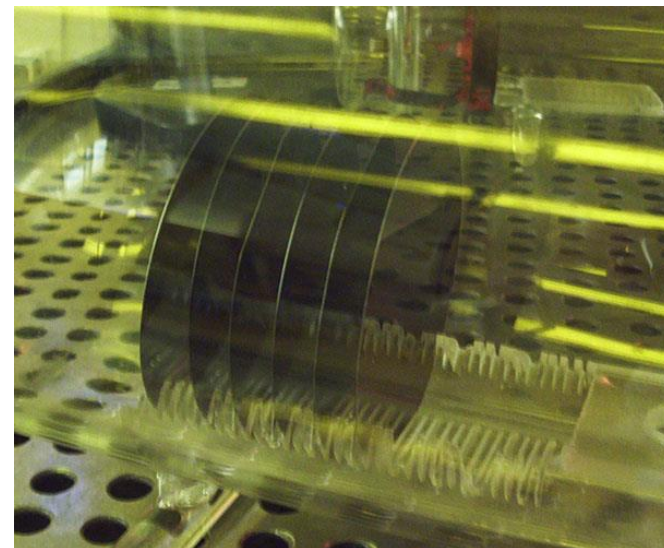
AMS 0.35 μm CMOS technológia

- Layout tervezés során alkalmazott rétegek (layer)
  - **Process layers**
    - **Az adott rétegen tervezett rajzolatból ténylegesen maszk készül**
    - Pl.: diffúzió, n-zseb, polySi, fém, kontaktus / VIA
  - **Definition layers**
    - Ezek a rétegek nem kerülnek alkalmazásra a chip gyártása során
    - A tervező rendszernek szükségesek (DRC, LVS, stb.)
    - Pl.: *CAPDEF, IPDEF (IP), METRES, RESDEF*, stb.
  - **Structures**
    - Különböző rétegeken megtervezett rajzolatok logikai kapcsolatából definiált struktúrák.
    - **Készülhet belőlük valóságos, a gyártáshoz szükséges maszk.**
    - Pl.: *GATE: DIFF and POLY* (aktív terület kialakításához),
DIFFCON: CONT and DIFF (kontaktus a diffúzióhoz)
  - **Elements**
    - Felismert alkatrészek
    - A tervező rendszer szolgáltatása (LVS, Extract)
    - Pl.: *NMOS: NGATE & PSUB; RDIFFN: NDIFF & RESDEF, RPOLY: POLY & RESDEF*

UC Berkeley Marwell Nanolab

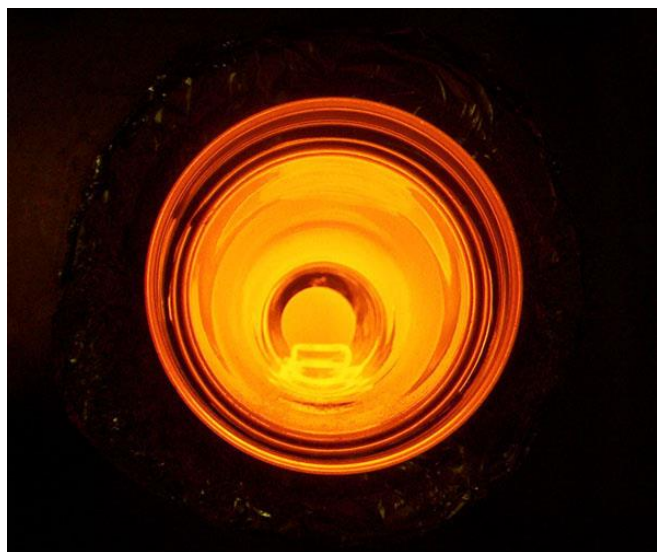
- Pontos process leírások, kísérleti eredmények, nyilvánosan elérhető
  - Vörös Katalin 25 éven át vezette a Berkeley mikroelektronikai technológia laboratóriumát (Microfabrication Laboratory)
  - Rengeteg magyar kutató, postdoc dolgozott itt
  - MEMS & CMOS integráció, tesztstruktúrák tervezése, stb.
- 0.35 μm CMOS technológia, 22 maszk
[Laszlo Petho and Anita Pongracz, 0.35 \$\mu\text{m}\$ CMOS PROCESS ON SIX-INCH WAFERS, Baseline Report VI.](#)
- <https://nanolab.berkeley.edu/public/process/baseline/baseline.shtml>

P-csatornás monolit IC készítése

Szelettisztítás

P-csatornás monolit IC készítése

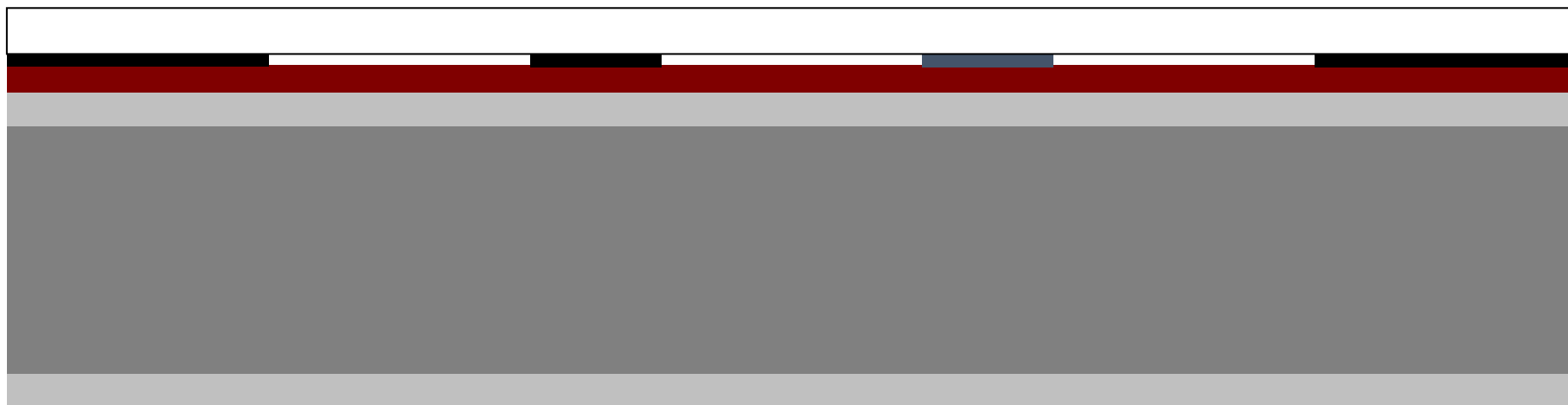
Vastagoxid-növesztés (ún. *field oxide*)

P-csatornás monolit IC készítése

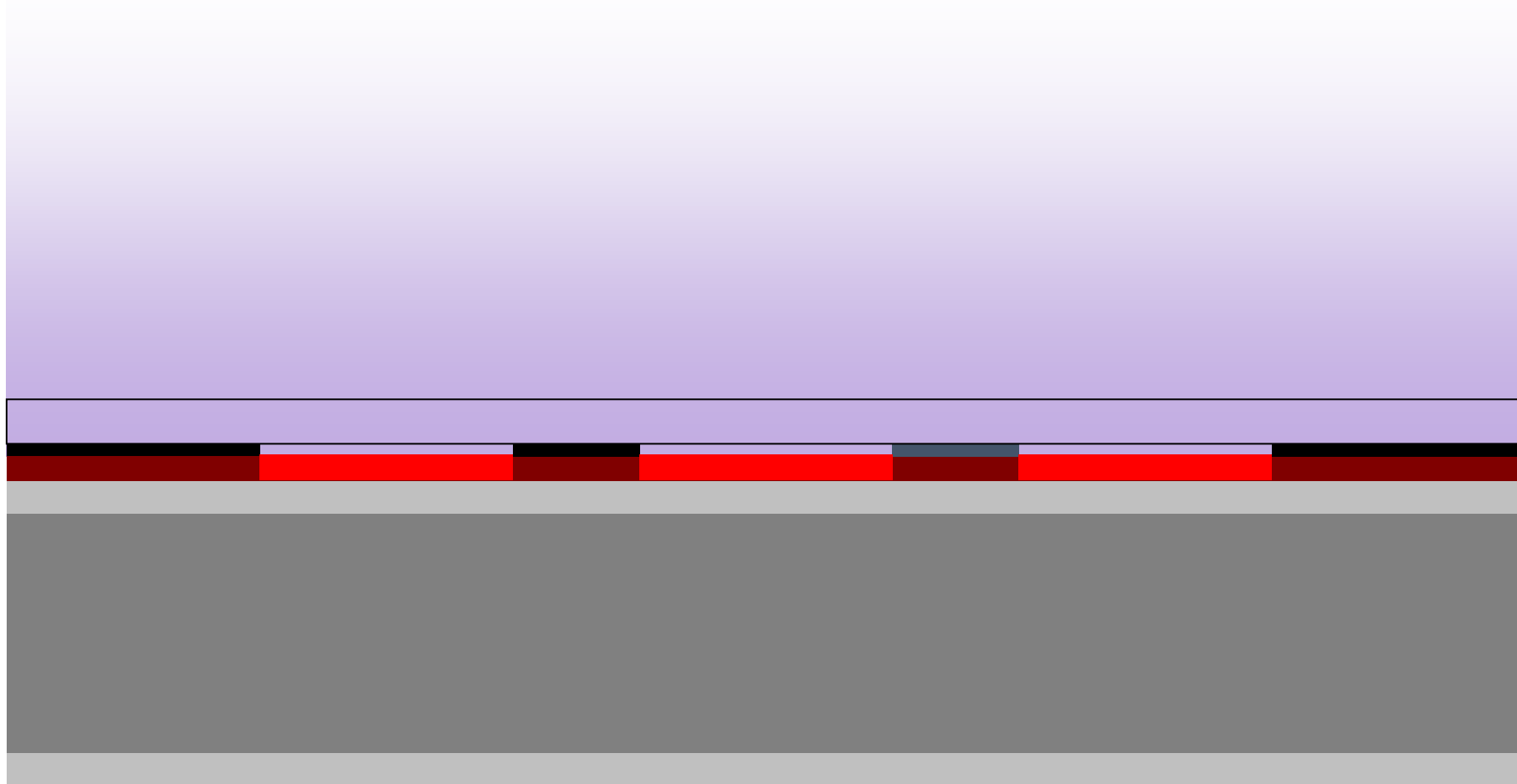
Fotolitográfia: reziszt cseppentés, felpörgetés

P-csatornás monolit IC készítése

Fotolitográfia: maszkillesztés

P-csatornás monolit IC készítése

Fotolitográfia: megvilágítás

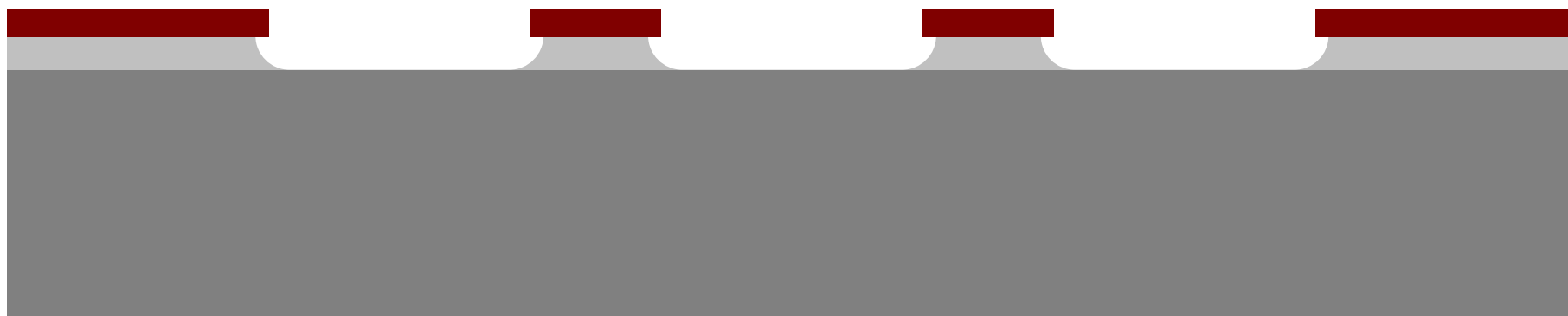
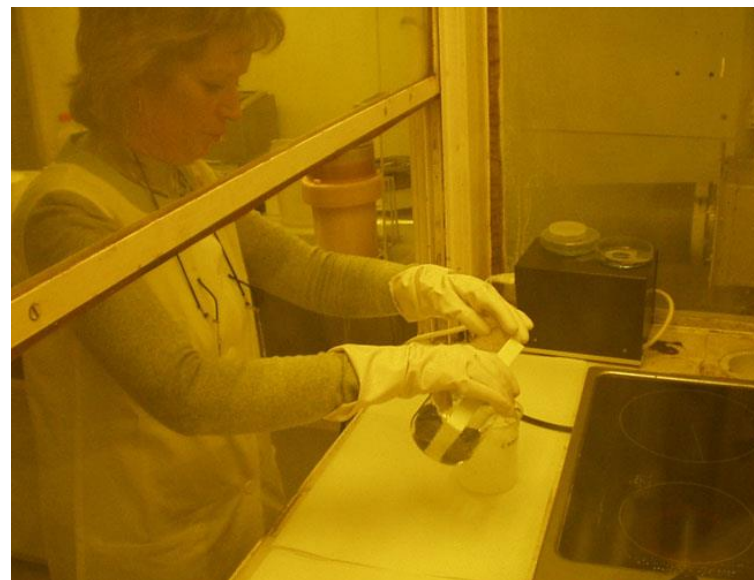
P-csatornás monolit IC készítése

Fotolitográfia: előhívás

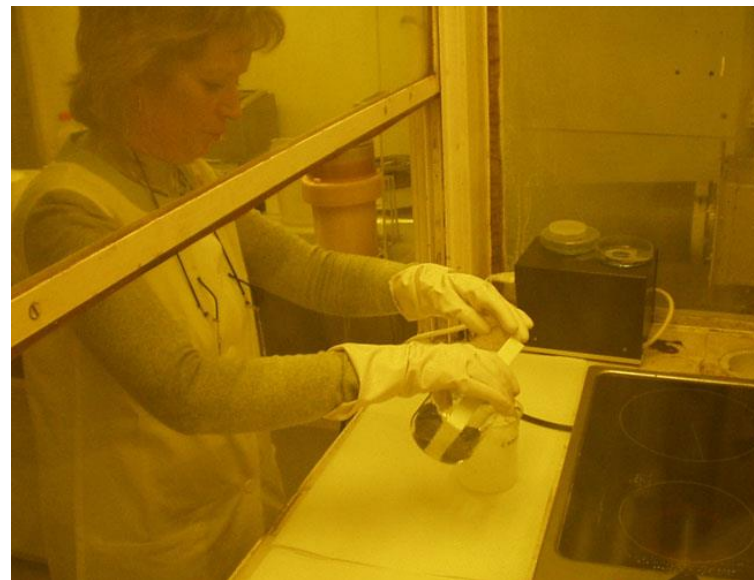

P-csatornás monolit IC készítése

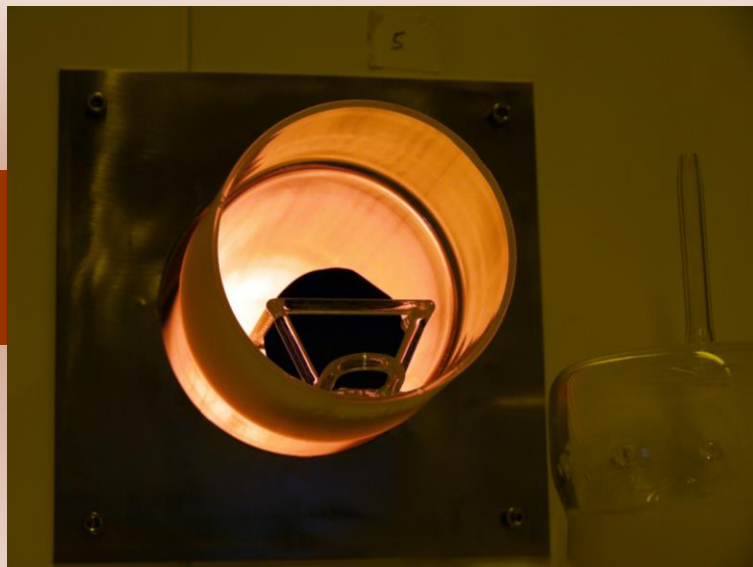
Fotolitográfia: Oxidmarás, mintázat átmásolása

P-csatornás monolit IC készítése

Fotolitográfia: lakkeltávolítás

P-csatornás monolit IC készítése

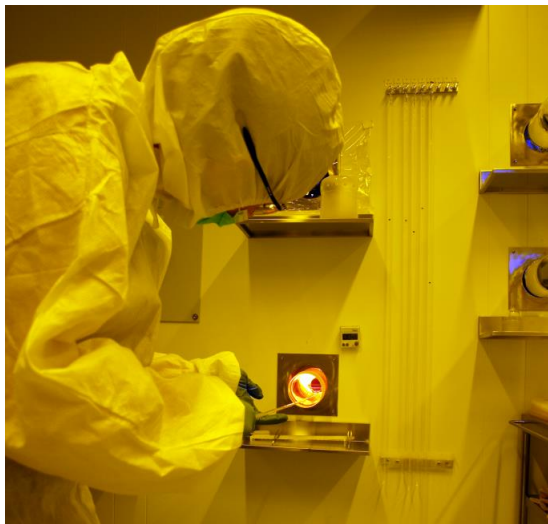
Bórdiffúzió szilárd fázisból, elődiffúzió

P-csatornás monolit IC készítése

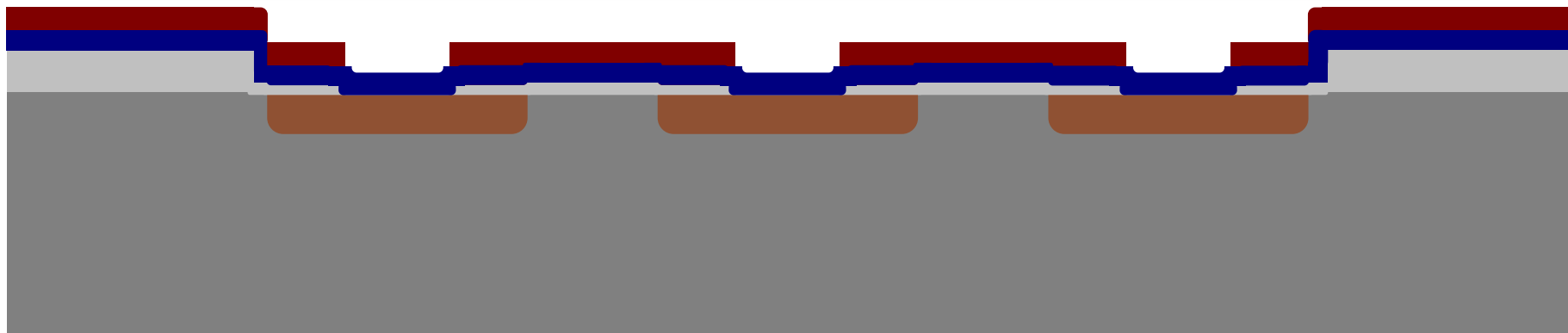
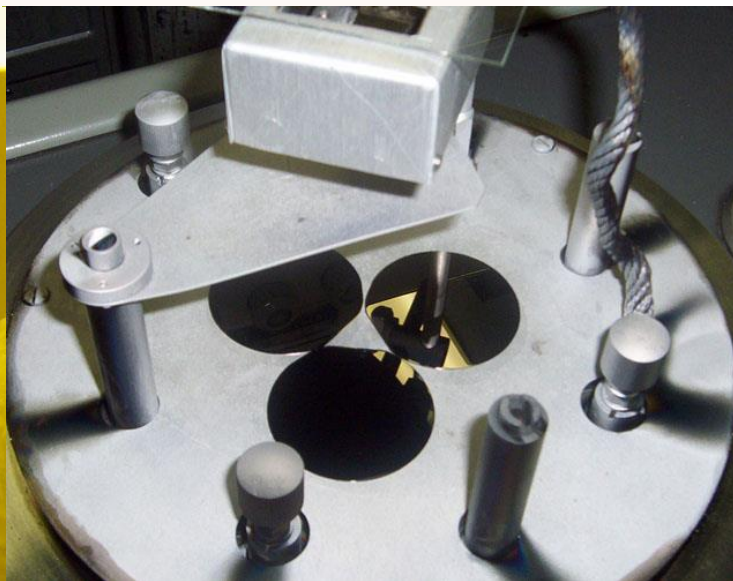
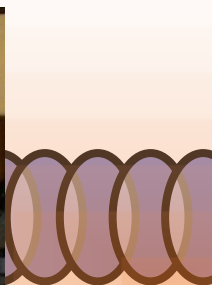
Bórüveg eltávolítása

P-csatornás monolit IC készítése

Bórdiffúzió második lépése: behajtás (oxigénben)

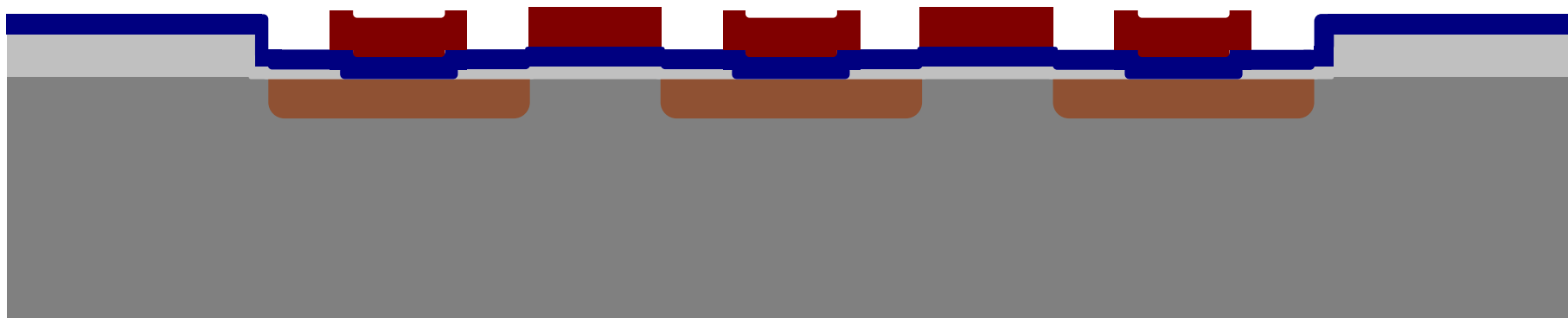
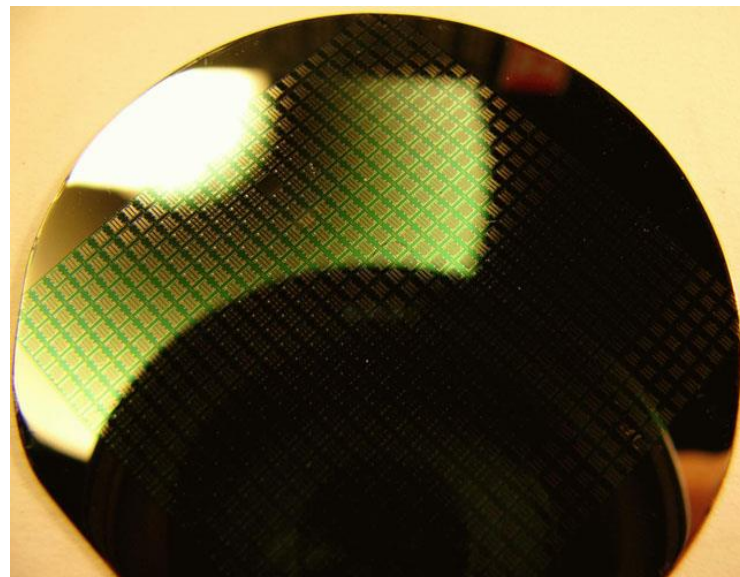
P-csatornás monolit IC készítése

Készítve a BME VEEAB01 tanteremében a

P-csatornás monolit IC készítése

Kétlisztogramra a félkörvezetőkhálózat kialakítása

P-csatornás monolit IC készítése

Darabolás, eutektikus kötés, termokompresszió

P-csatornás monolit IC & napelem készítése

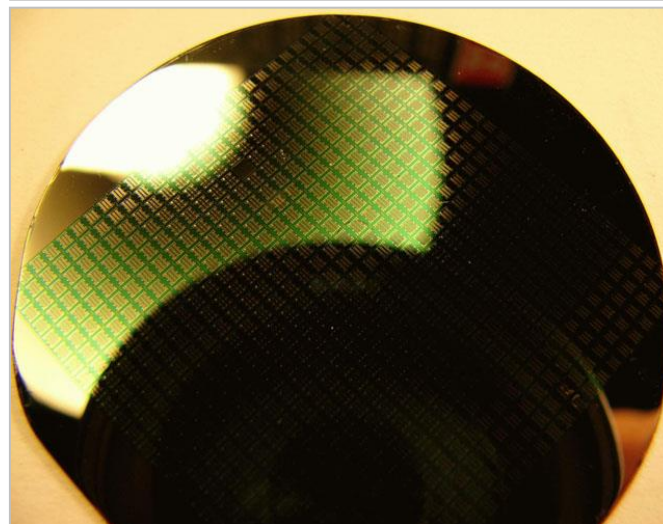
- Akit érdekel, érdeklődhet
Plesz Balázsnál & Neumann Péternél

- Lehetőségek:
  - *Monolit IC készítése*
  - *Napelem készítés*

választható tárgyak,

valamint:

- **TDK** (érdeklődni: **Bognár Györgynél**)
- *Önálló labor és Szakdolgozat témák,* érdeklődni lehet a [tanszéki honlapon](#) és Bognár Györgynél

High-K fém gate-es MOS tranzisztor

A mélységi struktúra:

Gate engineering:

- Többrétegű dielektrikum szerkezet (High-K)
- Összetett, többrétegű “fém” gate elektróda

Előnyei

- kisebb V_T
- továbbra is önillesztett
- kisebb szivárgási áram
- gyorsabb tranzisztorok

45 nm HK + MG

